

0ragatdy / powest – 8

Category: Kitapcy, Powestler, Sözler

написано kitapcy | 25 января, 2025

0ragatdy / powest – 8 On sekizinji bap.

Annagyň sertaraşlyk edip, Nunna aganyň çydamlylygyny görkezişi, Töremyrat mugallymyň geçi gyrkyp, gyzyl öküziň şlýapa geýşi, biziň hüýpüýpüge meňzäp, Dürje enemiziň Hydyr ata bolşy.

Munuň bolşy Nunna aganyň özünden boldy. Ýogsam Annak sertaraşlyk etjek bolup, azara galarmydy? Nunna aganyň kellesini torlan gawun ýaly kesim-kesim edermidi? Haý, Nunna aga, Nunna aga, biziň başarmajak işimizi başymya taşlady-da, öz-özi görgini satyn aldy oturyberdi.

Ýaltalykdanmy ýa kän bir geleň etmänimizemi, belki, moda diýilýän zada kowalaşjak bolýanymyzdanam bardyr, garaz şahere gidip sertaraşa bejertmämizsoň, Annak ikimiziň saçlarymyz soňky günlerde, düýbüne azot guýlan ekin ýaly, egnimiziň üstüni ýapyberdi. Meniň-ä saçym ýumşagrak bolandoň, ony daramak, gaňtarmak beýle bir kyn düşüp baranok. Onuň kellämde durşy hem rejesiz däl. Yöne, ynha, Annagyň saçy welin, suwsan çayyr ýaly gap-gaty bolandoň, hažžarylyşyp dur. Annagyň ýüzi hem ýasmyfrak bolandoň, ösgün saçlary onuň kellesini diýseň gaba görkezýärdi. Ol kem-kemden ýolbarsyň kellesine meňzäp barýar. Saçy ýüzüne gelişmese-de, Annagyň öz-özünden göwni bitin. Gabarasy otluçöpüň gaby ýaly aýnajygyny jübüsinden çykaryp, zol-zol saçyny synlaaýar. Daraga güýç bermejek bolsada, şagyrdadyp daran bolýar. Saçyna öz-özünden buýsanyp, aňy-saňny dişlerini syrtardyp, ýyrş-ýyrş edýär.

Bir gezek Töremyrat mugallym klasa girdi-de sapaga başlamazdan öňürti Annak ikimize:

– Hany, siz, ýeriňizden turuň! -diýdi.

Töremyrat mugallym «sen-men ýok» beýle diýmesine, biz aňka-taňka bolşup zöwwe ýerimizden galdyk.

Töremyrat mugallym burnunyň üstüne abanyp duran boldumly

äýnegini düzedișdirdi-de, ýap-ýasyja aýnalaryň aaňyrsyndaky, alaja gözlerini gyrp-gyrm etdirip, bize garşy süýem barmagyny somlady.

– Okuwçylar şu oglanlary tanaýaňyzmy?

Okuwçylar wakynda berdiler.

– Olar-a Annak bilen Meleje.

– Jümmiýew bilen Garajaýew.

Bilmediňiz, bilmediňiz. Olar Annagam däl Meleje-de, Jümmiýewem däl, Garajaýewem.

Klasdaşlarymyzyň içi gyjyklanan ýaly boldy. Gulkiniň sesi penjirelerdäki gowşagrak duran aýnalary titretdi.

– Onda, kim olar, ýoldaş mugallym!

– Annak bilen Melejäniň sypatyna giren arwah-jyn bolaýmasyn.

– Ýok-laý, Annak bilen Melejäniň özleri ýaly-la...

– Äý, ýaltanyşyp, ýerlerine arwah-jyn iberäýen bolaýmasynlar.

Gülki täzeden möwç aldy. Teýeneli, ýaňsly sözler aryň ketegini gorjalan ýaly, çar ýanymyzdan üstüümize cozdy.

Düşünen däldiris. » Gaýa ýok, gopuz ýok» ýerinden Töremyrat mugallymyň bizi beýdip, klasyn içinde masgara edip durmasy nämekä? Yeldirgäp dag-a eden däldir-dä, hernä?

Biz Töremyrat mugallymyň ýüzüne čiňerilip-čiňerilip seredýärис. Ol ýeldirgäne-üýtgäne meňzänok. Şol öňki hyrsyzrak keşbinde. Ýone hazırla-ä onuň keýpi baş. Okuwçylar bilen birlikde biziň üstümizden gülünip hezil edinýär.

Gaharyndan ýaňa dypylyp duran Annak gyzarylyp gepledі:

– Ýoldaş mugallym, biz Annak bilen Meleje bolmasak hany onda olar?

Töremyrat mugallym gulküsini kesip, ortam barmagy bilen äýneginiň ortasyndan basyp, seňrigine ýelmeşdirdi-de:

– Olar Dürje enlerine deýmurçylyk edip berýän bolaýmasa şu klasda-ha ýok-diýdi. -Siz özüňiziň kimdigiňizi bilesiňiz gelýärmi?

– «Annak bilen Meleje bolmasak» bilmeli bolar-da.

Hany, aýdyň!

– Aýtsam, siz hüýpüpik.

– Hüýpüpik?!

Biziň ikimizem birden gygyryp goýberdik-de, gorkudanmy, haýran

galmakdanmy, gahary gelmekdenmi, birhili alasarmyk ýagdaýda bir-birimize seredişdik.

– Hawa, siz hüýpüpigine eddil özi.

Okuwçylaryň ýene içleri gyjyklanan ýaly boldy, ýene gülki klasyň içini götürere getirdi, ýene penjiräniň aýnalary şskyrdady.

– Eý, hüýpüpike, siz bärde näme işleýäňiz?

Baryň, baga gonup oturyň-da.

– Ýok-how, olaryňam okuw okaslary gelýär.

– Hüýpüpike, hüýpüpike...

– Hüýpüke-hüýpüke...

Töremyrat mugallym biziň ýanymyza gelip, herimiziň ýeňsämiziň saçyndan penjeläp tutdy-da:

– Görýäňizmi, okuwçylar, ýeňseleriniň çokullary bulary hüýpüpige meňzedip durandyr. Şeýle gerek?-diýdi.

– Şeýle.

– Dogry.

– Olar barypýatanja hüýpüpike.

– Bulara indi Annak bilen Meleje diýmän, hüýpüpike diýeliň.

– Hüýpüpike diýeliň.

– Hüýpüpike, hüýpüpike.

Töremyrat mugallymyň bizi oda-köze salyp, klasdaşlarymyz gyzyl-gyran güldürmesine indi düşünip ugradyk. Asyl biziň saçymyzy ýaňsa alýan eken.

– Men size saçlarynyzy bejerdiň diýip näçe gezekler käkeledim. Aýdyp-aýdyp dilim syrylyp gitdi.

Töremyrat mugallymyň saçymyz üçin bize telim sapar duýduryş bereni çyndy. Umuman, ol saçы ösgünligi halanokdy. Şonuň üçin onuň öz saçy gytyjakdy. Tomus düşdüğ-ä Nunna aga saçyny düýpteýkary bilen syrdyrýar. Nunna aga tutuş obamyzyň sertaraşy diýsegem bolman durjak däl. Ol saç syrmaga biçak ökde. Saçyň suwa ezip, bir daşyndan aýlanýar welin, eýýäm kelleäň ýalpyldap, şemallap durandyr. Ýöne ol şäheriň sertaraşlary ýaly saçyň bejerenok, diňe kelläöde ýekeje gyl-gymyr goýman syrýar.

Töremyrat mugallymyň ýylgyrmasy, ýaz ýaly açylyň durmasy birdenkä ýitirim boldy. Indi onuň ýüzi gahardan ýaňa eňşäp

durdy:

- Görýän welin, häzir gyrkaýmasam, size çäre boljak däl.
Men ýylgyrdym. Muňa Törmyrat mugallymyň hasam mytalasy tutuldy:
 - Näme bögriň bökyär, Garajaýew? Adamlara ynanmazçylyk edýäňmi. Gyrkmaň öýdýäňmi?
- Ol stoluna tarap hasanaklap gitdi-de, onuň üstündäki gara portfelininň üstünden daşy poslap giden ullakan gaýcysyny çykardy. Ol gaýcyny görüp men saklanyp bilmedim, pyňkyryp goýberdim.

Men ol gaýça beletdim. Töremyrat mugallym gyşyn-ýazyn samankepbeleriniň gapysynyň söyesine gysdyrylyp goýulýan şol gaýcylary bilen Dürje enemiziň geçisini gyrkjak bolupdy. Ýok, bir gapdalyny al-hal edipdi, beýleki gapdalyny gyrmakçy bolanda bolsa...

Hawa, Töremyrat mugallymyň sygyry ýaly Dürje enemiziň hem ekinçil bütin obamyza ulukjyn berýän bir geçisi bardy. Ol birdenkä gotur açyp ugrady. Dürje enem onuň endamyna kerosin çaldy, bürederman basdy. Peýda bermmedi. Ap-ak gotur janaweriň endamyny çayyr ýaly gün-günden tutup barýar. Geçi görgüli endamynyň gjisine çydaman, çemliräk bir zat görse süýkeniberýär. Süýkenen ýerinde-de onuň endamynadan tüý gopup galýar. Onsoň niräni görseň Düürje enemiziň geçisiniň çöpürleri galgaşyp durandyr. Bir gezek Töremyrta mugallym Dürje enemiziň geçisini gördü-de, içini çekäýdi:

- Hih, Dürje eje, heý haýwana-da beýle kast etmek bormy!? Seniň ýüregiň daşdanmydy, demirdenmidi!
- Yeri, yeri, Töremyrat, jan, adam pahyry götinogry tutjak bolup durmasana. Bizem-ä şol janaweriň ugrunda gjämizi gündiz edip ýörüs. Yöne bi artyp gotur siziň gapyňyzdaky sary çırmaşyk ýaly hiç aýrylanok-diýip, Dürje enem gatyrgandy.
- Dürje enemiziň Töremyrat mugallymyň melleklerine at dakmasy onyň çetine degdi:
- Dürje eje, senem suwsuz ýerde pažyldama. Meniň mellegimde çırmaşyk bardygyny näbilýäň. Şu... şu... bar-a mellegimizden çırmaşygyň birje tarynam tapsaň... tapsaň... -Töremyrat mugallym etjek şertini hakydasyna getirip bilmedimi, nämemi, dym-gyzyl

bolup, böwrüne diň salyp durdy. Birdenem äýnegini gözünden siltäp aýyrdy-da:-Eddil bar-a, şu äýnegimi kül-owram edäýerindiýdi.

– Haý, duraweri, Töremyrat jan, duraweri. » Bite gahar edip, köýnegiň ýakmaweri» Äýnegiň döwseň suwly ýaba gaçjak bolar ýörersiň-dä. Çırmaşykdyr-da haýran galan, ekin-dikin bolan ýerinde, Annak deýmurçynyň maňkasy ýaly şolam bor.

Annak ýüzini pomidor ýaly gyzardyp, bir zat diýjek boldy welin, Dürje enem:» Sen bir lal bolup dur» diýýän ýaly elini silkip goýberdi. Annak ýaňaklaryny pökgi ýaly çısırıp, burnunu çekip duruberdi.

Baý, şu Dürje enemiziň şerebeli diline dygy ýog-ow. Ynha, ol ýene Töremyrat mugallymy ugruna sürmegiň deregine, onuň gaňryşyna gaýtdy. Töremyrat mugallym gaharyna bäs gelip bilmän aýagyny ýere tarpyldadyp urdy-da, sesine bat berdi:

– Çırmaşyk ýok, ýok meniň mellegimde...

Onuň aýagynyň astyndan göterilen tot-tozan üflenen pudur ýaly yüz-gözümüzü doldurdy.

Dürje enem bilgesländen aýtdymy ýa tötänden agzyndan sypdyrdymy, oncasyny biljek däl, ýöne welin çırmaşyk diýildigi Töremyrat mugallymyň ýagyrnysyna ot basylan ýaly boluberýän-ä cyn. Onuňam özüne ýetesi sebäbi bar.

Töremyrat mugallym okuwçylara giňişleýin bilim bermek için haýwanlardyr ösümlilikleriň durmuşyndan mydama tejribe-sunag geçirýär. Onuň bu azaplary käte-hä ýerine-de düşýär. Käte bolsa şowsuzlyk bilen guitarýar.

Ine, ol bir gezek kürk towuklarynyň arasynda serçe ýumurtgalaryny goýup, ondan üýtgeşik jüýje aljak boldy. Şonda Töremyrat mugallymam günä baryny gazanandyr welin, Annak ikimiziňem-ä yüzümizi ýuwarlyk galan däldir. Çünkü Töremyrat mugallym serçe ýumurtgalaryny çöpläp getirmegi Annak ikimize tabşyrypdy. Biz serçe görgülijikleri zarynladyp, bu gün erte gyzyletenejeleri dünýä inderjek ýumurtgalaryny almajagam bolsak, Töremyrat mugallym günümize goýman durangoň, üstesine-de «Siziň näme towuk ýaly serçeleri göresiňiz gelenokmy. Bu açışymyz bizi dünýä meşhur eder» diýip, güp ynandyrangoň, bu ýumuşdan el çekip bilmedik. Bolsa-da birnäçe ene serçäniň

«gargynjyna» galyp, olary «zar-zar agladyp», talačylar ýaly bolup, höwürtgelerinden birgiden ýumurtgasyny alyp gaýdyp, Töremyrat mugallyma gowşurdyk. Gyzyl gapana dönen Töremyrat mugallymyň erni bir ýere ýygnanmady:

– Berekella, Jümmiýew, berekella, Garajaýew! Sizde her bir täzelige höwes bar, höwes. Siziň şonyňyz maňa ýaraýar. Siz açyşa tarap eýyäm bir ädim ätdiňiz.

Töremyrat mugallym keteklerindäki ommuk gorküýze ýaly bolup busup oturan äpet gara towugy haýbat bilen turuzdy. Towuk görgüli tursa-da turdy welin, ýone eýsiniň ýersiz ýere azar bermesini öler ýaly gaty gördü. » Tak-tuk» edip öz dilinde bir zatlar diýişdirdi-de, ähli tüýlerini, ýeleklerini hüžžerdip, Töremyrat mugallyma erjeşjek boluberdi. Onuň aşagynدا öz ýumurtgasy mygyllym bolup duran eken. Töremyrat mugallym serçe ýumurtgalarynam şolaryň arasynda dykyşdyryp, towuk görgülinem şolaryň üstünde oturtdy. Keseki ýumurtgasynyň aşagyna salnanyna namys etdimi, nämemi, ol gaharly «tak-tuklap», iňňaniň üstünde oturan ýaly, birazlap birahat boldy.

Şondan üç-dört gün geçirip, habar tutsak, gara towuk bize ýitije «ultimatum» bildiripdir. Nädipdir diýseňiz-le. Serçe ýumurtgalaryny öz ýumurtgalarynyň arasyndan ketegiň agzyna çykarypdyr-da, baryny čünki bilen deşip çykaýypdyr. Wah, ol munuň bilenem gaharyndan sowaşmandyr. Böwürleri deşik üýşüp duran ýumurtgajyklaryň üstüne aýagy bilen peşeläpdir, tezekläpdir.

Bu ahwalaty görüp, meniň ýüregim gyýylyp gitdi. Annak hem aglaýjak-aglaýjak boldy:

– Yoldaş mugallym, baram sizden boldy. Olar basym eýjejik serçejikler bolmalydy ahyryn.

Töremurat mugallymyň hem gyanýandygy, bu wakanyň sebäpkäri özi bolany üçin müýnlüdigi yüzünden-gözünden aňdyryp durdy. Ýone ol syr bildirmejek bolup, Annagyň başyny sypap, özünü aklara gepjagaz tapdy:

– Jümmiýew, «Gerek deregi ýkar» diýipdirler. Ilkinji synanyşyklar hiç wagtam ýitgisiz bolýan däldir. Ýone paňkelle towugam özüne geljek abraýy bilenok. Yeri, şol ýumurtgalar senden or-suň isleyärmi diýsene. Oturan ýerinde işiňi

bitiräýmeli ahyryn. Ynha, towuklygyny edip, serçe ýumurtgajyklaryndan towuk şekilli jüýje çykarýan bolsa, siz bilen ady alyslara ýaýraýmaly. Ha=äý, ederini bilmez guşkelle diýsäni. Zeleli ýok, «Ýkyylan göreşden doýmaz» diýipdirler. Indi serçe ýumurtgalaryny sary towugymyza basyrdaýarys. Şol akyllyjadyr.

– Ýok, ýoldaş mugallym biz-ä gaýdyp şunuň ýaly işin gyrasyndanam barmarys-diýip, Annak gözlerini tegeläp, Törmeyrat mugallymdan gaýra-gaýra çekildi. -Eger sizem indi serçe ýumurtgajyklaryny alaýsaňyz, biz-ä sapagyňza barmarys. Klasymyrdan galdyraýyň. Şeýle gerek, Meleje?

Men Töremeyrat mugallymdan çekinip, sesimi çykarmadym-da, oňa duýdurman, çalaja başy my atdym.

Töremeyrat mugallym aýneginiň aşagyndan gözlerini gyrp-gyrp etdirip, alkymyny ýellendirip aşak oturdy. Deşilen serçe ýumurtgajyklaryny ýekän-ýekän ýygnamaga başlady.

Biz ýeňsämizi tüňnerdip, yzymyza dolandyk.

Töremeyrat mugallym biziň sapagyna gatnaşyp-gatnaşmazlygymyz hakda pikir edipmi, etmänmi, bilemezok . Yöne serçe ýumurtgalaryny çöpläp, synag geçirmegiň gödek ýalňışlykdygyna düşünen bolsa gerek. Sondan soň, sary towuklaryna geň jüýje çykartjak bolup, serçe görgülilere azar bermedi. Gaýta eden günäsini ýuwjak bolýab ýaly öýleriniň töweregin gelen sercelere däne sepip berip, olaty birzeýilli naharlady ýordi.

Weý, ýogsa-da, Töremeyrat mugallymyň serçe ýumurtgajyklaryny synag etjek bolşy hakdaky gürrüne kellämi gyzdyryp, onuň çırmaşykly wakasyny tasdanam ýadymdan çykaran ekenim.

Hawa, bu şeýle bolupdy.

Ekinler ýaňy gol ýaýradyp ugran uçurlary Töremeyrat mugallym meýdandan ep-eslige sary çırmaşyk ýygyp getiripdir-de, geň bir synag geçirjek bolupdyr, ýagny garpyz, gawun, noýba biýaralaryna sary çırmaşygy sapypdyr. Şol tejribe bilen hem Törmeyrat mugallym ekinlerini sary çırmaşyk ýaly çydamly, böşňap-bösňap barýan etjek bolupdyr. Emma onuň synanyşygy tersine bolup çykdı. Sary çırmaşyk biýaralara güýç ber nirede, tiz wagtyň içinde düşdüsiň kerebi ýaly, ekini durşuna alyp, bogup taşlaýsa nätjek. Nebir-nebir gök parça bolup oturan

biýaralar sary çyrmaşygyň derdinden ýaňa içagyryly çaga ýaly süllerdi ýatyberdi.

Töremyrat mugallym ekinini halas etmäniň haýdan-haý ugruna çykdy. Sary çyrmaşygy biýaralardan goparyp ugrady. Annak ikimziem oňa kömekleşdik. Emma gjä galan ekenik. Sary çyrmaşyk eýýäm etjegini edipdir. Şondan soň Töremyrat mugallymyň ekini kän eýikmedi.

Töremyrat mugallymyň sary çyrmaşykly «operasiýasy» derrew oba doldy. Bu agzyboşlara, «ýeriň ýarygyna» böwregi bökýänlere Töremyrat mugallymyň üstünden gülmäge tutaryk boldy. Derrew onuň adynyň gapdalyna «çyrmaşyk» diýlen ýarlygy ýapladylar. Şindi oňa obada «Töremyrat çyrmaşyk» diýyändirler. Elbetde, ol lakamyny Töremyrat mugallymyň özüne eşitdirip aýdanoklar. Ýone käbir dili duzly ýeňlesler-ä ýolda-yzda gören wagtlary Annak ikimize:» Eý, Töremyrat çyrmaşygyň okuwçylary» didýip yüzlenýärler. Mugallymymyza, onda-da mekdepde iň eý görýän mugallymymyzyň kemsidilmegini biz öler ýaly gaty görýaris. Şeýle diýyäniň al-petinden alýarys. Deň-duşlarymyzyň agzyndan çyksa-ha, gyzyl ýumruga girmekdenem gaýdamzok.

Töremyrat mugallymyň özi hem eşitse, şol adamy gaýgyryp duranok. Uruşmasa-sögüşmese-de, gulak etini gurudar ýaly sözler tapyp, puşman derini getirdýär.

Bir gezek Dürje enem atanlykda:» Töremyrat çyrmaşyk jan» diýäýmezmi, baý-ba-ýow, Töremyrat mugallymam sakyr-sukur edip, Dürje enemizi jala ýagan ýaly darap başlapdyr welin, ol görgüli öýünden ulukjyn alyp çykyp gidipdir.

... Ýeri, Töremyrat mugallymyň şeýle ejiz tarapyny göre-bile Dürje enemiziň bu ikara sary çyrmaşyk sokuşyny diýsene. Indem ýaramsaklyk edip, ony köşesdirjek bolýar. Töremyrat mugallymyň bolsa gahary egsiler ýaly däl, gaýta ýel berlen pökgi kimin çişiip gidip barýar.

– Bolýar-la, Töremyrat jan, ýaýyňa okuňy salyp durmasana. Mellgiňde sary çyrmaşyk bolmasa, oňa nä ýetesi. Meniň haýsy bir aýdanymy göwnüňe aljak durjak. Men-ä, näme, aňkasy aşan garry, agzyma agam gelse, otaryp oturandyryň, gara-da gelse. Ýone sen meniň bilen deň bolup durma-da, geçimi şu dertden nädip dyndarmalydygyny aýt. Sen haýwan-saýwanyň, guş-gumrynyň,

ekin-dikiniň, ağaç-ugajyň ýagdaýyny bilýän adam. Şol ugurdan bi Annak, Meleje inerçelerim ýaly deýmurçylaryň nijemesine akyl berip ýörsüň.

Dürje enemiziň şelaýyn sözi Töremyrat mugallymyň «uguny ýekelän» bolmaga çemeli. Ol ýırşarjak ýaly etdi. Gowşanyny bildirmejek bolubam, ýüzünü kese-kese sowup:

– Gyrkmaly-diýip, hümrədedi. Ýone okuwçylaryňa deýmurçylyk etdirip ýörme-de, hany özüňem bir saparjyk et-dä. Azap hakyň üçin geçiniň çopürini özüň alaý. Bir zadyňa ýaradarsyň.

Dürje enemiziň tarhandökerligi Töremyrat mugallymyň ýaňy bir sowaşyp barýan gaharyny gaýtadan gyzdyryp goýberdi:

– Goýaweri, Dürje eje. Seniň gotur geçiňiň hapa çopürini başyma uraýym-aý. Öýümde goýunlarymyň pagtadan arassa, ýüpekden ýýumşak ýüňi halta-halta bolup ýatyr.

– Heýlemi, onuň ýaly bolsa, gaýdyp aldygymyz Geçimiziň çopürini, Töremyrat jan, sen almasaňam zyňyp goýberer öýtme. Ýerjagazy taýýarja durandyr. Ondan Külejämiň aşagyna düşejik edip bererin welin heziller edinäýer. Ýogsam Hapbyjanymyň ýorganyndan çykanok, tüyi ýanmyş.

Owlak ejemler Dürje enemiziň öyüne göçüp geleli bări, Küleje hasam bal gününe batdy. Ol indi Hapbyjygyň arkasyndan iýjegini iýip, içjegini, içip, torsuk ýaly semräp öňküsindenem has beter mes bolup ýör. Bu öýde Hapbyjygyňam bir güýmenjesi Küleje bolandoň, oňa hiç kime «ýüzüň üstünde burnuň bar «diýdirenok. Hatda agşamlarynada ony goltugyna alyp ýatýar. Dürje enemem şunça ýyllar hanwar giden jaýynda ýeke özi somalyp oturyp, gözü jagyl-jugula düşmändoň, agtyjagy Hapbysyny öýüň «hany özi, soltany özi» edýär.

– Töremyrat jan, beýdip, suw bolaýjak ýaly ýaýdanyp durma-da, güýül-dä derrew geçini. Bizde gyryklygam ýok, özüňjik telekesini edäýmeseň-diýip, Dürje enemiz bizem gyssady. -Äyu, deýmurçylarym, siz näme agzyňza alma gaçjak ýaly aňalşyp dursuňyz. Boluň, mollumyňza kömeklesiň.

Biz ýeňlerimizi ýokarrak çyzgaşyp, kömege taýýardygymyzy Töremyrat mugallyma duýdurdyk. Töremyrta mugallym bir dem böwrüne diň salyp durdy-da, «häzir» diýip ala-hasyrdy bolup öýlerine gitdi. Garaşdyryp, garaşdyryp irikgä goýansoň, Dürje

enemiz yzyndan meni ugratjak bolup durka, eli şol poslan gaýçyly, üsti-başam öl-myžyk haşlap geldi.

– Töremyrat jan, kän eglendiň welin, salkynlamak üçin ýaba dagy çümüp çykdyňmy?-diýip, Dürje enem kinaýa bilen ony garşıy aldy.

– Seň ýadyňa şu wagt salkynlamak düşýär, Dürje eje. Meniň içim bolsa şuwagt otly-tütün. -diýip, Töremyrat mugallym jübüsinden çykaran düýrlengi ýaglygy bilen ýüziniň derini süpürmäge durdy. -Öye barsam howzumyza owlagymyz gaçypdyr. Şol iş bolaýdy.

– Eý, hudaý-eý, beterinden saklawwersin-diýip, Dürje enemiz ýakasyny tutdy, içine tüýkürdi-Gark bolmandyr dälmi özi.

Töremyrat mugallym arassalan äýnegini dakyndy:

– Gark bol nireden. Gaýta salkynjak howuzda ýüzüp hezil edinýär. Özüne galsa içinden çykjagam däl.

Dürje enem şyg-şyglap güldi:

– Heyý, gulagy kesilen-eý. Suwsap dagy howza ýykylaýdymyka?

Töremyrat mugallym:

– Suwsarmy. Köp biljek bolýar-diýdi.

Töremyrat mugallymy indi gepletse bujurygynyň artmagyndan ätiýaç eden Dürje enemiz bizi aýak üstüne galdyrdy:

– Äýu, deýmurçylarym, baryň geçini getiriň ahyryn. Gün gjikidı.

Annak ikimiz goýunly agyla ýüwrüp bardyk-da, geçiniň herimiz bir şahyndan tutup, wägirdip, süýrekläp, Töremyrat mugallym bilen Dürje enemiziň ýanyna getirdik. Dürje enem bir gulaç ýüpi bize uzatdy:

– Mäň, şuň bilen güyläyiň.

– Ýok, ýok, muny güylüp-kökenläp durmarys-diýip, Töremyrat mugallym oňa garşıy çykdy-Duran ýerinde gyrkarys.

– Aý, oglan, dik durubam janly gyryklarmy?-diýip, Dürje enemiz Töremyrat mugallyma ynamsyzlyk bilen garady.

– Paý, Dürje eje, sen-ä oňarýaň-ow. » Her kimiň bir öküz ýykyşy bar» diýilişi ýaly, biziňem öz gyrkym edişimiz bardyr. Men-ä goýunlarymy mydama dik durzup gyrkýan. Şeýtseň, ýüň hapa bolanok.

– Toba, adam ýaşap ýörse her zat görjek eken.

Töremyrat mugallymyň Dürje enemiziň geçisini näme üçin dik durzup gyrkagy belli zat:güylüp bilenok, öz goýunlaryny-da şonuň üçin şeýdip gyrkýar. Bizä häzir «geçini güylüň» diýäýse, boljak welin, namys edýändir-dä. Bizeм Töremyrat mugallymy utandyrmajak bolup sesimizi çykarmadyk.

– Hany, onda başladyk -diýip, Töremyrat mugallym biziň etmeli işlerimizi buýruşdyrdu-Jümmiyew, sen-ä geçiniň öňüne geç-de, şahlaryndan berk tutup dur. Senem, Garajaýew, onuň yzky iki aýagyndan ykjäm saklap oturarsyň. Yöne sypdyraýmaň.

– Bolýar, ýoldaş mugallym.

– Biz, ony mydyrtdam etdirmenis.

Biz Törmyrat mugallymyň aýdyşy ýaly etdik. Annak geçiniň öňünde, menem yzynda.

Töremyrat mugallym elindäki gaýcysyny şyrkyldadyp, geçiniň gerşinden gyrkyp başlady. Bir çogmak çöpür gyryklyp, Töremyrat mugallymyň eline gelendir-dä, hernä, şol wagt geçi janawer «wä-ä» edip jynssyz çekredi-de, öňe atyldy. Annak diň arkan ýykyldy. Törmyrat mugallymam onuň çekremesine gorkan bolara çemeli, honda bökip düşdi. Meniňem agzym gum garbady. Sebäbi geçi meni ýüzin ýykdy-da, dazyrdadyp süýrejek boldy. Men welin ýapyşyp, geçiniň artky aýaklaryndan ellerimi sypdyrmadym. Her niçik, geçi meni süýräp bilmedi, haslap duruberdi.

– Maladys, Garajaýew, sen bizden güýcli çykdyň-diýip, Törmyrat mugallym ylgap, maňa kömekleşdi, geçiniň şahyndan tutdy. Dürje enemizem aňyrdan gelşine Törmyrat mugallyma käýindi:

– Törmyrat, heý, beýle-de diýdimzorluk bolar oguşýa. O janawerde näme kastyň bardy, heleýiň küle zyňan posly gaýcysy bilen gyrkjak bolup.

– Men-ä goturlan mallary şunuň bilen gyrkýan, Dürje eje. Şunuň bilen gyrksaň goturyndan zat galanok. Onçasynam özün bil-diýip, Törmyrat mugallym arkan çekildi.

Dürje enemiz Töremyrat mugallymyň sözüne ynandy, ynanmasa-da, gyrkman geçisini taşlap gidäýer öydüp, mejbury razylaşmaly boldy:

– Onda, hanym, o janaweriň aýaklaryny bir güýl. Beýdip ymmatda ýok zat etjek bolma.

Şol wagt ýerinden turup, üstüniň tozanyny kakyşdyran Annak içini tutp, ýanymyza geldi.

– Men-ä indi geçiniň öňüne geçirip biljek däl. Ýaňam tasdan garnymdan gapy açdyrypdym.

– Menem öz postumdan ýarylajk däl-diýip, geçiniň artky aýaklaryndan tutup ýatan ýerimden menem gygyrdym.

– Bolýar-da. Jümmiýew züwwüklik edýän bolsa –diýip, Töremyrat mugallym özi hem geçini güýlmäge göwünjeň bolsa-da, bar bahanany Annak biçäräniň boýnuna atdy oturyberdi.

– Ahyry ugruňyzy düzlediňiz –diýip, Dürje enemizem gapdalymyzdan gop berdi.

Boz üç bolup geçini zordan güýldük. Ol şeýle bir bagyrýar welin, biz el-aýagymyzy ýitirip, halys aljyradyk. Däbşenekläp, ol bizi hem telim gaýra depdi. Geçiniň sesinden eýmenç goňşygolamlar gapylaryna çykyp-çykyp, bizi synladylar. Gygyrýanyň geçidigini bilibem gülşüp, öýlerine girdiler.

Biz geçini ýanyn ýatyramyzsoň, Annagyň ýeň bermän durany üçin, men onuň kelle tarapyndan basmaly boldum. Annagam geçiniň artky aýakalryndan basyp, şolaryň üstünde dommarylyp oturdy. Töremyrat mugallym bolsa geçiniň garnyndan gyrkyp ugrady. Gaýcy kütek bolangoň, janaweriň çöpürini goparyp-goparyp alýardy. Käte-käte Törmyrat mugallym geçiniň hamyny gapjapgapjabam goýberýärdi. Şonda janaweriň sesi gulaklaryň gapyp, ummadan çykýardy.

Geçiniň sesinden peteň bolan Töremyrat mugallym çydam käsesi çyp-pytrak boldy öýdýän, maňa azgyryldy:

– Garajaýew, näme öwelip otyrsyň. Sem et şonuň sesini. Agzyny tut.

Men geçiniň agzyny tutdum. Ol kellesini silkeleşdirip, agzyny elimden sypyrjak boldy. Menem dyzym bilen kellesinden basyp, elim bilen hem atagzy gapjan ýaly, iki äñini gapyşdyrara getirip, gysyp duruberdim. Şol barmana geçi gözünü agdaryp ugrady.

– Haý, haý, Meleje inerçäm, aýraweri eliňi. Demikdirip öldürdiň ony.

Men geçiniň agzyndan elimi aýyrdym, şol bada gözünüň agygarasy ýerine gelip, geçi ýene naýynjar sesine tutdy.

– Sesini çykartma!-diýip, Töremyrat mugallym maňa azgyryldy-Ölesi ýok, jögülik edýändir. Geçi halky jögi bolýar.

Men ýene geçiniň agzyna ýapyşdym. Üstümizden duman sowlan ýaly boldy.

Ol demigip ugrandyr öýtsem. elimi agzyndan aýyrýan. Gygyryp başlaýaram welin, haýdan-haý agzyny petikleyän. Garaz-haý şeýdip, geçiniň bir ýanynyň çöpürinden dyndyk. Janawer bagyrmazça-da däl. Hamynyň her ýeriniň-her ýeriniň gyzaryşyp etjigi çykyşyp dur. Gaýcynyň şol ýara salan her ýerlerindenem gan bulduraşyp çykýar.

– Wah-wah, maňlaýy gara geçirijigim-diýip, Dürje enem geeçisiniň ýanyna çökdi-Töremyrat diýyän-ä, «ur diýilse öldür edäýyäň» senem, oglan. Bu janaweri aýy parçalan ýaly edäýipsiň-le.

– Goturyny goparyp aýyrmaly bolýar-da, Dürje eje. Ýoky galsa-da, geçiniň ýene öňki günjagazy başynadyr-diýip, Töremyrat mugallym günäsini boýun almajak boldy. -Hany, Jümmiyew, Garajaýew, oturyp, bir hähimizi alalyň.

Törmyrat mugallymyň bu teklibi bize-de kem ýaraman durmady. Onçakly ýadap barmasagam, geçiniň wägirmesinden-ä gulagymyz dynjakdy.

Annak ikimizem geçiniň beýleräginde, Töremyrat mugallymyň gapdalynda, takyrjak ýerde çommaldyk.

– Siz «hähiňizi» alýançaňyz geçi görülem aýaklaryna dynç beräýsin?!-diýip, Dürje enem geçiniň güylüğini çözäge oturdy.

– Bor-da. Yöne gaçyraýmagyn, Dürje eje.

– Sen arkaýynja oturyber. Töremyrat jan, ýanynda otursam onuň butnajak ýeri ýokdur.

Dürje enem, doğrudanam, geçisiniň aýaklaryna dynç berjek bolandyr, belki, ol janaweri Töremyrat mugallmyň posly gaýcysynyň mundan beýlækki ýaralamasyndan aman alyp galjak bolandyr, men şularyň haýsydygyny anyklap bilmedim. Yöne aýaklaryny çözenden geçi tarsa ýerinden turdy-da, şundanam guýrugyny jaýtardyp, ýazzyny berdi.

– Haý, tut, haý, gaçdy.

Töremyrat mugallymyň sesine ol hasam jyrrarlyp gaçdy. Indi ol gaharyny Dürje enemize gönükdirdi:

– Aý, sen-ä, Dürje eje, barypýatan içigara adam ekeniň. Indi

sen meni «Töremyradyň geçi gyrkyşy ýaly» diýdirip, oba ryswa etjek bolýaňmy? Hä, sen şeýtjek bolýansyň. Hany, göreli bakaly, sen garrynyň bujagaz pyrryldygy başa baraýmaz. Şol geçiniň çöpürini ýeke-ýekeden ütmesem, hasap däl. -Birdenem Töremyrat mugallymyň gözü näderimizi bilmän, aňka-taňka bolşup oturan bize düşdi:-Eý, siz näme soky daşy ýaly bolşup otyrsyňz, üçün geçiň yzyndan. Ýere girse, guýrugyndan çekip çykaryň, asmana uçsa aýagyndan tutup saklaň.

Şu ikarada Annagyňky näme diýsene. Sesiňi çykarmanjyk jüňäber-dä geçniň yzyndan. Garagollugyny soň etse-de boljak ahyryn. Ýok. Ynha-da tapýan gürrüňi:

- Ýoldaş mugallym, geçi ýere girende guýrugyndan çekseň, guýrugy gopaýsa nätjek.
- Tüket!... -diýip, Töremyrat mugallym onuň yüzünü aldy.
- Geçi sypaýsa, Garajaýew ikiňizem gulagyňzyň goparyldygy biläý.

Töremyrat mugallym bizi sapandan sypan ok ýaly edip goýberen bolsa-da, derrew özi yzymyzdan ýetip, bizi tozanyna garyp, deňimizden, geçip gitdi. Dürje enemizem garry adam diýer ýaly, däl, gyňajyny şemala baýdak ýaly pasyrdadyp, yzymyzdan eňdi.

Tizligimiz gaty ýokary bolmaga çemeli. Hä diýmän geçi bilen aramyz ýakynlaşyberdi.

Geçini nazarymdan sypdyrman eňip barşyma meniň gülkim tutdy. Gülmezçe-de däl. Ýarsy gyrkylan, ýarsy gyrykyladyk geçiniň yzynda dördümizem sozan guýruk bolup barýarys. Ýoldan gelýänem aýak saklap, bizi synlaýar, bolup barşymyza el çarpyp gülýär. Ýoluň iki tarapyndaky öýlerden çykyşyp, bize tomaşa edýänlerem az däl.

Geçi ýoldan çykyp, ýandakdyr syrkynlygyň içinden geçýän ýodajyga düşdi. Şol ýodajyk goni Nunna agalara eltýärdi.

- Indi gitjek ýeri ýok-diýip, Töremyrat mugallym haş-haş edip barşyna yzyna gaňrylyp, öz begenjini bize buşlady.

Cyndanam geçi janaweriň soňky süreni Nunna agalaryň goýun agyly eken. Geçi gözü ýok ýaly bolup, agyla urup gireninde, beýle sypatda öň öz kowumdaşlaryny görmedik goýunlar ürküşip, dyr-pytrak boldular, agylyň içinde ters öwrülişip, çykara çykalga (agylyň agzynda Töremyrat mugallym, men, Annak üçümüz

heşerlenişip durduk. Birazdan soň Dürje enem düwdenekláp geldi-de, hatarymyza goşulyp, bizň berkitmämizi berkitdi), gizlenere buky ýer, girere deşik gözlediler. Şindizem agylyň içinde güýmen-saman edip ýören Nunna aga: «Haý, janawerler, haý-haý, hüş-hüş» diýip, goýunlary rahatlandyraýdy, ýogsam olaryň daşlarynyň taşalaryny böwsüşip, ummadan çykaýmaklary hem mümkindi. Ýone goýunlar geçiniň golaýyna-ha barmadylar. Geçi janawer bolsa, alynmadık myhman ýaly, hol beýlede sandyraklap dur.

Ony mazalyja synlan Nunna aga taňka gaýanan ýaly boluberdi:

– Dürje daýza, bi geçiňi ýarpa gyrkdyryp, ile masgarabaz oýnuny görkezjek bolýaňmy?

Dürje enemiz ylgap daljygansoň, bogazyny hygyldadyp gepledı:

– Äý, ýegen jan, gyrkymyň Töremyrat bolsa, onuň kömekçilerem meniň deýmurçylarym bolsa, gözüň masgarabazlykdan açylmazmykan diýýän.

– Weý-weý, Dürje eje, göz-görtele bize şytak atyp durmaň näme?!-diýip, Töremyrat mugallym meni «hatardan» çykaryp Dürje enemiň ýanyна geçdi. -Geçini ýüpden boşadyp, adam baryny azara goýan özüň dälmi? Biz bu wagt seniň bujagaz geçiňi on ýerde gyrkyp bolardyk. Şeýle dälmi, Jümmiyew, Garajaýew?

Biziň ikimizem Töremyrat mugallyma ýaramsaklyk edip başymyzy atdyk.

– Goýawer-ä, Töremyrat!-diýip, Dürje enem onuň gaňryşyna gaýtdy-Seniň etjegiň içiňde. Seň niýetiň geçini gyrmak dälde, onuň derisini diriligine sypyrmak eken. Näme, ýüzüme jiňkerilip seredýäň. Eýsem ýalanmy? Holha, janaweriň bir gapdalynyň-a etini çogduryp goýduň.

Geçi eýesiniň sözünü tassyklaýan ýaly bärşine bakyp naýynjar maledi.

– Ana gördünmi.

Töremyrat mugallymyň alkymy hindiguşuň holtumy ýaly ýellendi. Alaja gözleri hüwiňki ýaly peträp, olaryň içindäki garajagazlar çar ýana oýnady. Bu onuň aşa gaharynyň geleniniň alamatydy.

– Sen-ä duruşuň bilen töhmet ekeniň, Dürje kempir. Bar işimizi-güýümizi taşlabam, seň gotur geçiň ugrunda ser-sepil bolubam

alýan aklygymyzam şumi indi. Holha-ra, geçiň, ynha-da özüň. Bizden-ä seň geçiňden tüý gyrkan ýok. Biz-ä gitdik.

– Gitseň, guşaklygyňdan ak ýol, Töremyrat jan-diýip, Dürje enemiz geçisini Töremyrat mugallymyň deminden sypdyranyna begenýändigini gizläp durmady. -Ynha, Nunna ýegenim edil baş minitde ardylan käşir ýaly edip goýaýar ony.

– Ýogsam, näme, daýza jan. Bujagaz geçiňi dagy Annakguly bilen Melejegulynyň saçyny syran ýaly etmeýänmi-diýip, Nunna aga-da şortasyny atdy.

– Ýogsamam «uruş gutaransoň, batyr köpeler» diýenleri-dä. Gyrkymyň agramyny alamyzsoň, Nunna aga-da taýýar başyň eýesi bolýar-aý. Bä, adamlarda ynsabam ýog-aý-diýip, Töremyrat mugallym bize haýbat bilen gygyrdy. -Ýörüň how, şu ýerden yzyňza it saldyryp kowdurmajak bolsaňyz.

Annak dazanaklap, honda barýan Töremyrat mugallymyň yzyna düşüberjek boldy welin, men onuň ýeňinden çekdim. Bu boluşda biz gitsek, Dürje enemizi öýkeletjekdik. Dogry, bizden Töremyrat mugallymam öýke eder. Ýöne garry halyna welin, Dürje enemiziň göwnüne degmek bolmaz.

Haýwanam adamdan adamy saýlaýar. Nunna aga geçiniň aýagyny güylende, gaçjagam bolmady, tezjegem. Bir gapdala ýatyranda howsalaly «wä» edip gygyrdy. Ýöne, ol Nunna aga çöpürlerini gyrkanda-da jyňkyny çykarmady. (Onuň gyrkylagy päki ýaly ýiti eken. Onsoňam Nunna aga sertaraşlyga ökde bolşy ýaly, mal gyrmaga-da ussatdy.)Ýöne geçi gyrkylip bolansoň, gaty betgelşik göründi. Ol bijaý hor eken. Aç tazy ýaly gapyrgasyny sanabermeli. Süňklerem somalyşyp dur. Şeýlekin ekinçilligi, şeýlekin damaksowlygy bilen şu itseň jany çykjaga meňzäp durmasyna biz-ä haýran. Ýa içinde soguljany bolup, iýýäni endamyna ýokanokmyka? Bu bolşun-ha güýçliräk tüweleyý muny göterip alybam gidermikä diýyän. Ine, «gurt agzasaň, gurt geler» diýilişi ýaly, şu ikaralykda bir ýerlerden äpet tüweleyý şuwlap geldi-de, gös-göni geçiniň depesinden indi duruberdi. Ýöne ol geçirin-ä alyp gidip bilmedi welin, onuň Külejä düşek edilmeli çöpürlerin-ä elek ýaly al-asmana galgadyp goýberdi. Öye gaýdanymyzda, Annak geçiniň boýnuna dakylan ýüpden iýtdi. Menem onuň yzyndan kowdum. Dürje enemiziňki bolsa çüwdi. Ony

öýüne Nunna aga gozakly alyp gaýtdy. Boldy, boldy, ahyrynda Annak ikimize boldy. Annak ikimiziň ortamyzdaky süňk bilen ýöne ham bolup barýan geçini görüp, iller, baý, gülüsdiler-ä. Dürje enemlere ýetip barýarkak, Annak şeýle diýdi:

- Meleje, gel, bir zat edeli:Töremyrat mugallymy bu masgaraçylykdan alyp çykaly.
- Ilki geçini göz-gulban edip gyarkan-a şol. Onsoň, ony nädip akłajak. Ol biziň «Duzluja» obamyzdan göçüp gidäýmese-hä:» Töremyradyň geçi gyrkyşy ýaly» diýiljeginň-ä ujy iki däl.
- Geçini biz şolar ýaly ýaralap gyrkdyk diýip ýaýradaýsak nädýär?Bu işi Dürje enemiz gül edýär.
- Şonuň-a bolmanam durjak däl welin... -diýip, men ikirjiňlendim. -Ýöne ýadyňdamy, ikimiz şol göreş tutanymyzda ýalan sözlemezligi şert edipdig-ä.
- Onyň dogry-la welin, Meleje, ýöne Töremyrat mugallymyň hatyrasy, onuň abraýy üçin birje gezek ýalan sözlemäň näme aýby bar. Biler bolsaň, muňa mukaddes ýalan diýerler. Şeýtsek, Töremyrat mugallymyň öýkesinem ýazarys. Onsoňam, özümüzde-de günä ýokdur öýtme. Dürje enemlerde Töremyrat muhallym geçini wägirdip gyrkanda, oňa ikimizem kömekleşmedikmi?
- Dürje enem bilen Nunna aga agzyna berk bolarmyka?-diýip, men meseläni hasam bişirjek boldum.
- Olaryň agzyna gulp urmak meniň bilen.

Annak aýdyşy ýaly hem etdi. Töremyrat mugallymyň geçi gyrkyşy hakda dymmagy, bu işi biziň boýnumya atmagy Düreje enemiz bilen Nunna aga berken berk tabşyrdy. Olaram tabşyrygy ýerine ýetirmäge söz berdiler.

Şol günüň özünde «Annak bilen Melejäniň geçi gyrkyşy» diýen gürrüň oba doldy. Masgaraçylykdan halas edenimiz üçin Töremyrat mugallym bizden biçak minnetdar boldy. Ol bize sapagyndan bäsligem goýjak boldy. Emma biz galp baha garşy çykdyk.

... Bu wakany ýatlap, üstüme eli posly gaýçyly abanyp duran Töremyrat mugallyma men näme jogap berjegimi bilmän ýöne güläýdim.

- «Köp gülen bir aglar» diýipdirler, Garajaýew!Ynha, şu gaýcy bilen bir daşyňa geçirin welin, ba, onsoň, seniň nähili

gülýäniňi göreris-ä. Hany, geç tagtanyň öňüne. Ikinji hüýpüýpik, ýagny Jümmiýew, senem dostuň ýanyna marş. Ikiňiziňem saçlaryňzy häzir ot oran ýaly edip taşlaýyn. Oýun edýärmikä diýsek, Töremyrat mugallymyň garaçyny-ow. Biziň ikimizem tagtanyň öňüne dikildik.

Töremyrat mugallym posly gaýcysyny şyrkyldadyp, ýanymyza geldi. Haýsymyzdan başlajakka? İkimizem bir-birimize gysmyljyraşyp, yza-yza gotinjekledik. Şu pursat Annak «gyrkymdan» sypmagyň ýolunu agtardy:

– Ýoldaş mugallym, entek howlukmasňyzlaň. Biz saçlarymyzy daşarda ezip geleli-dä.

Annagyňky belli zat:su ýerden bir garasyny saýlap bilse, jypyqtjak-da, zalywatjyk. Emme Töremyrat mugallym Annagyň bujagaz hilesine düşüş:

– Jüümmyew, gyrkym üçin tüý näçe şagyrdap duran gury bolsa, şonça-da gowy bolýar.

– Onda, ýoldaş mugallym, Dürje enemiziň geçisi ýaly bir gyrkaymagyn.

Annagyň bu sözi Töremyrat mugallymyň badyny aldy. Onuň alkymy yellendi. Ýüzi bir gyzardy, bir bozardy. Belki, Annak syryny açaýar öydendir, belki-de, eden ýagşylygymyzy ýatlandyr, garasaý, derrew, pälinden gaýtdy oturyberdi.

– Ýeri, boýar-da. Sizi ýene bir synap göreli. Ýöne ertirem «hüýpüýpik» bolup klasa giriň. Onsoň» gyrkymy» nähili geçirjegimi görkezerin. Baryň, oturyň ýeriňizde, klasyň öňünde mutpilim ýaly bolup durmaň-da.

Töremyrat mugallym gaýcysyny hasyr-husur portfeline salyp gyzyl-gyran gülşüp oturan okuwçylary zordan köşeşdirip, sapaga başlady.

Indi Töremyrat mugallymyň saçomyzy gyrkyp bilmejegine biziň gözümüz ýetik. Ýöne başga bir tärjagaz bilen hälkisi ýaly gülki ýassygy etjeg-ä çyn. Galyberses-de, «hüýpüýpik» adyny eşidip, oturmagam aňsatdyr öýtmäň. Şol sebäplem, «hüýpükligimiz» bilen dek şugün hoşlaşmagy ýüregimize düwdik.

Okuwdan soň, garnymy doýrup, şähere sertaraşa gitmek üçin, men Annagyň üstüne geldim. Biz ugrajak bolup durkak, Nunna aga

gozakly motoryny tyrryldadyp alnymyzdan çykdy. Ol täze gazet-žurnallary paýlap ýören eken.

Nunna aga motorynyň gozagydaky gazetlerden bir tokgasyny Annagyň eline tutdurdy-da:

– Ýeri, Dürje daýzamyň wepaly deýmurçylary, nirä atlandyňz?-diýdi.

– Şähere.

– Sertaraşa saçymyzy bejertmäge.

Nunna aga motoryndan düşdi:

– Ýa, deýmurçylar, siz-ä oňarýaňyz-ow. Heyý, Nunna agaňyz barka-da, şähere heläk bolup, sertaraşa gidilermi.

– Siz näme, sertaraşyňky ýaly bejerip bilermisiňz?-diýip, Annak Nunna aganyň ýüzüne ynamsyzlyk bilen garady. -Bize takyr kelle edip goýanyňz gerek däl.

– Ýa Annakguly jan, sen-ä, walla, göwnüme degmänem duraňok. Sertaraşam bolsa, biziň ýaly adamdyr, bolmasa bizçe-de ýokdur. Nädersiňiz saçlaryňzy gül ýaly oňaryp beräýsem. Özem mugtja. Annak meniň ýüzüme garady, men Annagyň ýüzüne. Näme etmeli? Nunna aga bolsa, gozagydandan kirlije düwünçegini çykaryp, çözüşdirip, ondaky pákisini, kiçijik gaýcysyny alyşdyryp, sertaraşlyga gaýym bolup dur.

– Ýeri, deýmurçylar, saçlaryňzy bokus edip bereýinmi ýa çub? Be, ol saçlary bejertmegiň görnüşlerin-ä bilyän eken.

– Ýok, bize boksam gerek däl, çubam. -Annak jübüsinden aýnajygyny çykardy-da, bir hili gabarylyp, onda saçlaryny synlady. -Biziňki stilin bolmaly. Boks, çub-olar köne moda.

– Şeýle diýsene, Annakguly jan-diýip, Nunna aga nagyşlyja naskädisiniň gotazlyja dykysyny aýryp, aňy-saňny dişlerine ony gaýta-gaýta tykylatdy. Agzy nasly bolangoň, indi geplemek oňa kyn düşdi. -Bäý, Töremyrat mozzymyzyňz-a kezzesi hazan gözseň, zokus bozup düz welin, onda oz modadan gazandyr-da. Aý, näme, zeýmuzçylar, siziň göwzüňiz gazandan zeýtanyň boýny synzyn. Zitiligi bezemeli bolsa, zitilni bezermezi boz-da. Hazy, ozza, geziň-dä. Izki haýsyňz?

Annak derrew meni öňe iterdi:

– Melejeden başlaýyň. Men onýança çay goýaýyn.

– Wäh, zeýtsen, Zannakguzy zan. Bir gökzemesek, kezzeler zänik

dözübezmeli bozup dur. Hazy, gez, otuz, Mezezäm.

Annak «Nädäýdiňkäň?» diýen ýaly maňa gözünü gypdy-da, öýlerine girip gitdi.

Men Nunna aga ýene bir öwza aýtdyryp, onuň otyr diýen ýerinde, ağaç sekiniň üstünde aýagymy sallap oturdym. Nunna aga, saçyny ezmek üçin beýlerägimizde duran suwly tanka ýöräp ugrady welin, meniň kellämde şeýle bir pikirjik oýandy duruberdi:

– -Eý, wäg-eý.

Nunna aga agzyndaky nasyny ýere maçyladyp goýberdi-de, maňa gözünü aýlady:

– Nämé boldy, Meleejgulym? Ary çakdymy?

Men içimi tutup, ýüzümi öňküden beter eňsetdim.

– Içim towlaýar...

– Weý, Melejäm, towlaýan bolsa, derrewjik içiňi boşadaýgyn.

Hiç ýolagçyny ýolda saklamagynyň.

Men mellegiň aňrujundaky hajathana ýelk ýasaýdym. Oňa giribem, gapysynyň ysyndan jyklap oturyberdim. Burnuma porsy ys haplap urdy. Ýone nätjek-dä. Nunna aganyň saç bejerisini bilmek üçin, aňryňy bärík getirip duran bu ysa kaýyl bolmalydy. Ýone Annagam ýeserj-ow. Gör, onuň öýlerinden çykmaýşyny. Ýogsam şu wagta çenli ol-a goýmak eken,çaýyň özünü gaýnatsa-da boljak ahyryn. Nunna aga oňa üç gezek dagy gygyrdy ahyryn. Şonda ol ýaga depjek ýaly bolup, içerden çykdy. Hajathana tarap alarylyp-alarylyp seretdi. Ýumrugyny çenedi. Meniň bolsa içim gülýär.

Nunna aga Annagyň golundan tutaklap, egninden basyp diýen ýaly ağaç sekide oturtdy. Soňra «sertaraşlygyna» başlady. Ol kä kiçijik gaýcysy bilen, kä pákisi bilen Annagyň ýeňsesindäki çogmak-çogmak saçlary ýokaryk čermäp ugrady. Onuň pákisidir gaýcysynyň degen ýeri hem agjaryp gidip barýar. Kelläniň juda ala görünmegi meni iňkise goýdy. Janymy barlamak üçin, synaga goýlan kelläni ýakynjagyndan barlasym geldi.

Men hajathanadan gapyny jygylatman, şakyrdatman çykdyň-da, pişik basyşyny edip, olara golaýlaşdym. Aýak sesim eşidilmese-de, Nunna aganyň ýeňsesinde gözü bar ýaly-da:

– Ýeri, geldiňm-ow, Melejäm. Men-ä şonuň içinde uklap galaýansyňdyr öydüpdirin.

Meni içiýangynly Annak şutaýda aryny almakçy boldy öýdýän:

– Aňyrrak aýrylsan-a, aňkap dursuň.

Pah-pah Nunna agar-a saç bejerip bilipdir-ow.

Annagyň ýeňsesini Töremyrat mugallymyň Dürje enemiziň geçisiniň gyrkanyndan enaýy etmese nädersiň. Saçlary oýmur-oýmur edip aýrypdyr welin, olaryň yzlary ala-mula bolup dur. Uzynly-gysgaly gyrykylan saçlaram şol oýmurlaryň üstüne kertläp sallanyşyp dur welin, Annagyň kellesine papak tersine geýdirilen ýaly bolup dur.

– Ýeri, Melejäm meniň sertaraşlygyny neneň görýäň?

Men gülmän-yışman Nunna aga zordan jogap berdim:

– Boljak...

– Bolsa, senem otur bakaly. Senem Annakguly jan ýaly surata düşübermeli edeýin. Annakguly jan, turaý senem ırkılıp oturma-da, üstüne pürkeýin diýsem, atyrym-a ýok-Nunna aga Annagyň boýnuna oran kirli ýaglygyny aýryp, şonuň bilen onuň gyl-gymyryny süoürişdirdi-Baý, Annakguly jan, sen-ä istiliňem istili bolaýypsyň. Indi gyzlar yzyňdan aýrylmasa gerek.

Nunna aga loh-loh edip güldi.

Annak aýnajygyn dan saçyny görüp, ör-gökden geldi:

– Weý, Nunna aga, saçamy nädäýipsiň?

– Nädäýipdirin, Annakguly jan?

– İşjagazyn-a görüpsiň.

Annagyň günü başyma gelmäňkä, men bu ýerden zyp bermegiň najadyny görjek boldum. Iki bükülip garnymy tutdym:

– Wah, ýene içim.

– Içiň däl, daşyň agyrýanam bolsa, kellejigiňi «sertaraşyň» elinden geçirtmän hiç ýerik gitmersiň.

Annak egnimden daş basan ýaly basyp, meni lampa sekide oturtdy. Nunna aga meniň saçamy ezmäge durdy.

– Annakguly jan, bar indi sen, çagyň äkeliber, Melejäm körün eline bütre düşen ýlay bolandyr, ensalla. Istil bolman turmaz şutaýdan.

Annak Nunna aganyň sözüne ynam etmänsoň gapdalymyzda gazaryldy durdy. Meniň saçymam öz saçyna meňzäp başlady öýdýän, ahyry ýykyr-ýykyr gülüp, jaýlaryna girip gitdi.

Ertir klasdaky boljak masgaraçlygymyzy men göz-önüne

getirdim-de:

- Duruň, Nunna aga!-diýdim. Nunna aga ýeňsämi dyrmalasyny togkadyp:
- -Ýeri, näme boldy, Melejäm?Arkaýyn bol, gaýçyma gapjatman-diýdi.
- Kellämi tutuş syryp bersene.
- Weý, Melejäm, sen Annakguly jan ýaly istil boljak dälmi ?
- Juk.

Nunna aga saçyň bejerdip, ile görkezip boljak däldi. Ondan kelläni ýylmadageddin, saçyň indiki ösende, şäherdäki sertaraşa baranyňdan abraýlysy ýokdy.

Nunna aga-da ot orýanyň ýandaklydan saýlanyp, arassa ota ýetişi ýaly begendi:

- -Weý, Melejäm, şeýdip, akyllýja-da boluň how-diýip, ur-tut depämden pækini goýberdi. -Bir kelläni durşuna arasslamasam ýarym sogap gazanan ýaly bolup durun menem.

Ol oňarjak işe ýapyşanynamy ýa öňki irnik işiniň jogapkärçiliginden sypanynamy, saçymy şeýle tiz syrýar welin, ýöne depäňden aýagaldygyna çogmak-çogmak tüý gaçyp dur. Nunna aga üçin çay getiren Annak meniň kellämiň ýarysynyň eýyäm akja ýumurtga ýaly bolanyny görüp hikirdedi:

- Melejäňki haýsu mod-aý, Nunna aga?
- Melejämiňki, Annakguly jan, köne türkmen modasy. Hany, käsä çay guý!-Annagyň çaynekden jürledip, käsä çay guýyan sesi eşidildi-Ynha, Melejämiňki ýalpyl-ýalpyl eder welin, kellesinden akyly çogar çykar durar.
- Bä, kelläň saçy syrylgy bolsa, akylyň köp bolaýýarmykan-aý? Gürrüni näme. Obada saç goýbermek däli adamlaryň, şütükü aklyny kemelden. Öňler saçsyz adamlar ulyň uly ýaly, kiçini kiçi ýaly bilerdiler. Bir-birege hormat-sylag ederdiler. Niçikmi, saçly bolup başladylar welin, gomparmakmy, birek-birege göwni ýetmezçilikmi, goriplikmi, nebsiyamanlykmy, ýaly pis häsiýetler peýda boluberdi. Ah-ow, şütüki, obada saçlak köpelip, goňşokara, birek-biregiňkä peýwagtyna barmak ýaly zatlaram gaty azaldy.

Biz Nunna aganyň aýdýan zatlaryna ynanjagymyzam bilmedik ynanmajagymyzam. Sebäbi biziň gözümüzü açyp, görenimiziň

aglabasy saçyny arkan-ýüzin gaňtaryp ýören adamlardy. Ýöne kellesi syrylgы adamlaryň saçly adamlara garanyňda birhili sadalaç gelýändig-ä belli zat. Mysal üçin, Nunna aga, Begim aga, Jumanazar aga dagy bilen Töremyrat mugallymyň arasynda uly tapawut bar.

Nunna aga käsesindäki çagy yzly-yzyna işdämen owurtlap, heniz eşitmedik ýene bir täzeligimizi sugşurdy:

– Aý, şuň hemmesem Töremyrta mollumyňyzdan boldy.

– Be, o nämetd-aý, Nunna aga?

– Eşidesiň gelse, käsä çagy guý, Annakguly jan.

Annak ýene Nunna aganyň käsесine çäýnekden jürledip çagy guýdy.

-Biler bolsaňyz, deýmurçylar, oba saçly bolmany ýaýradanam Töremyrat mollumyňyzdyr.

– Aý, goý-a?

– Oh-ho, Töremyrat mugallym-a onda ilkinji modaçy bolýar-da.

Nunna aga indi çagy hopurdadyp- hopurdadyp içdi:

– Biz-ä onuň saç goýberdenini bilmänem galypydryrys. Ilden gizläp ýörse nätjek.

– Nunna aga, sizem ýöne bizi aldap dursuňuz-laý. Heý, saçyn ösgün bolsa-da, ony ilden gizläp bormy-diýip, Annak oýnalýandyrys öýdüp, gatyrganjak boldy.

– Weý, Annakguly jan, aldap, meň size ýalan bergim ýok. Ýone Töremyrat mollumyňzyň ep-eslige wagtlap saçyny ýumurtga basyran ýaly basyryp gezen-ä cyn.

– Nädip?

– Annakguly jan, çagy guý! Şumat çagyň degdi. -Annak çagy guýdy.

-Eşider bolsaňyz, bir gezek Töremyrat mollumyňz şähere gitdi-de, telpeginin dergine yşlýapa geýdi geläýdi. Özem hiç kellesinden çykaranok. Haçan görseň, yşlýapasyny kellesinde ýylan kömelegi ýaly edip ýör. Sapak okudanda-da yşlýapalymış, gije ýatanda-a kellesi zatsyz dälmış. Garasaý, kelle görgüliniň şemallayán wagtyny gören ýokmuşyn.

«Töremyrat, bi näme, başyň ýalaňaçlygyna gabat gelip bolanok-la. Öňler-ä doňaklykda-da kelläni toňkarydyp gezer ýorerdiň-le. Kelläne kel dagy düşen däldir-dä hernä?» diýip sorasaňam,

«Kelläm agyrýar. Şäherdäki dogtor:» Tä gutulýança, kellän zatly bolsun. Seňki üýtgeşik agyry. Ony diňe gjede-gündizde

ýyljak saklap bejermeli» diýip jogap berýär. Ýone bir sapar Töremyradyň bu syrjagazy açyldy duruberdi.

– Kellesinden şlýapasyny alyp gaçdyňyzmy, Nunna aga. -diýip, Annak öz göwnüne gelşine görä sorady.

– Ýak, senem, Annakgulyjan her kimi özüň ýaly garagoldyr öydýärsiň-ow. Sakgally-sermikli halymyza kellämizden telpegimizi alyp gaçyp güpürdeşip ýörsek, nähili bolar-aý-diýip, Nunn aga meniň kelläme çalaja pitikläp goýberdi. Onuň şeýtdigi kelläni syryp boldum diýididi. Ol kimiň kellesini syranda-da şeýderdi. Bir gezek Töremyrta mugallymyň kellesini syranda atanlykda gatyrak pitikläpmi, nämemi, ol muny ýokuş görüp, gany gyzyp, Nunna aga bilen tasdanam tersleşyän eken. Hakykatdanam, Nunna agnyň duýman otyrkaň kelläne pytyladyp goýbermesi degnaňa degmänen duranok welin ýone Nunna aga-da:» Menem, how, muny ýeňilkellelikden, kelçiklikden edemok. Syran adamyň kelläne pitiklemegi aňyrdıa gelýän däpdır. Şol pitiklenende, senden delleklik edýäne kakyn-silkin geçmezmiş. Bary silkilip özünde galarmış. » diýip, bir sül-ä getirýär oturyberýär. Sen muňa hala ynan, hala-da ynanma, ýone welin, wagt ýitirip, kelläni ap-akja edip berensoň, kelläne çalaja pitikledi diýip, Nunna agadan gatam görüp baraňok. -Melejäm, tüweleme, seňä kelläni ile nusga edip görkezibermeli boldy. Men kellämi sypaladym, taýpy aşyk ýaly ýylmanyp dur. Iň esasy zat bolsa, depämden agyr daş aýrylan ýaly. Kelläm ýep-yeňiljek. Üýşüp duran saçyma seretdim welin, şonça tüyi boýnum nädip göterdikä diýäýmeli. Çalaja öwsen şemalam kellämi mylaýymja el ýaly sypalap goýberdi. Kim näme diýse, diýibersin, saçly bolmagam görküňe görk goşýandyr welin, ýone kelläni taýpy ýaly edip, şemalladyp ýörmegem kem dälmikä diýyän.

Annak ýagsydan-ýamandan meniň kelläme zat diýmedi. Häzir onuň bir küyi-pikiri Töremyrat mugallymyň syrynyň nähili açylanyny çaltrak bilmekdi.

– Nunna aga, yzyny gürrün berseňiz-le. Töremyrat mugallymyň saç goýberdenini nädip bildiňiz?

Nunna aga köneje sübse bilen meniň saçlarymy Annagyň ýeňsesinden düşüren saçlarynyň üstüne süpürişdirip oturşyna.

Hany, Annakguly jan, munça bolanyna görä, seňňem kelläni owadanlaly. Ýogsam, saçyňy beýdip, başyna gögeren hyžžagulpagy ýaly edip ýörseň, möjeklärmä nädermi. Ýaňy istil bolup otyrkaň, üstsme şonuň bir-iki sanysam bökäýdem öýdýän-diýdi. Nunna aganyň Annagyň saçyny syrjak bolup getiren delili ony oda-köze düşürdi:

– Nunna aga, töhmet bir atmasaňyzlaň. Meniň-ä kelläm gunduz ýaly ap-arassajadyr. Ony günde-günaşa ykyrdadyp ýuwup durun ahyryny.

Annagyň utanjyndan ýaňa egnini sallamasyna, Nunna aganyň aýdanyna ynanmasa-da, göwnüne güman gidip, biynjalyk bolmasyna, meniň nebsim agyrdy.

– Nunna aga, Annagyň çypbakaý çyny. Klasymyzda saçyny iň köp ýuwýan, Annak. Ýöne şu durşuna saçyny syrdyrany gowy. Şu bolşuna ertir klasa barsa, tomaşa görkezer-Meniňem ýeke özüm kellämi toňkardyp gezesim gelenokdy. Ýeke bolandan iki bolan ýagşydy. Men Annagy şuňa yrjak boldum. -Onsoňam seniň munyň karam bolýar, Annak. Sen özüňi ile üýtgeşik görkezjek bolma. Rast, dostmuň, kellämiziň daşky sypaty-da meňzeş bolsun.

Annagyň yüzü açyldy:

– Ynha, munyň başga gep. Kak başı.

Annak meniň uzadan aýama şarpyldadyp goýberdi. Şondan soň, Annak ağaç sekiniň üstüne baryp oturdy. Nunna aga-da Annagyň çagyır ýaly gaty saçyny sabyn bilen ýumşatdy-da, ur-tut işe girişdi:

– Ine, indi, Annakguly jan, saňa Töremyrat mollumyňzyň syryny hykgy-çokgusyzja açyp bererin.

Hawa, bir ýola Töremyrat mollumyňyz kolhozçylaryň arasyňa, meýdan düşelgesine medeniýetlilik hakda leksi okamaga geldi. Şol gün menem kolhozçylara gazet-žurnal paýlamaga barypdym. Ynha Töremyrat mollumyňyz, leksisine ýaňy bir gyzypdy welin, hol Dürje eneňiziň geçisini gyrkamyzda gelen tüweleyý bardyr-a?

– Çöpürleri alyp giden tüweleyý dälmi?

– Hawa. Edil şonuň ýaly tüweleyý aç bürgüt ýaly bir ýerden peýda boldy-da, barymyzy gyran-jyrana salaýdy. Boldy-boldam Töremyrat mollumyňza boldy. Leksi okaýan elindäki kagyzy bilen kellesindäki yşlýapasyny asmana uçurdy gidiberdi.

Töremyrat mollumyňzyň yslyapasy guş ýaly ýokaryk galan badyna onuň kellesindäki saçy hüwjerip göründi. Görgüli, saçyny görkezmejek bolup, eli bilen kellesini ýapdy. Emma ketgen ýaly saç bir aýaň, iki aýaň aýtymyna sygjakmy, onuň eli hüwjümek saçyň içinde suwly ýaba gaçan ýaprak ýalyjak bolup görünýär.

Töremyrat mollumyňyz bolsa şu başagaýlygyna-da, gyssanjyna:

– Yslyapany tutuň, yslyapany-diýip, tüweley äkidip barýan yslyapasynyň yzyndan eňdi. Biziňem näme, ýüwrük aýaklylarymz azzat-da-mazzat bolşup, onuň yzyndan galmadık. Tüweley Töremyrat mollumyňzyň kagyzyn-a çöpüň-çörüň içine aýlap-dolap dykdy. Yslyapasyny bolsa şol alyp gaçyp barýar, şol gaýdyryp alyp barýar. Bizem Töremyrat mollumyňyz başlyklaýyn onuň yzynda hömp-de-hömp. Eger Töremyrat mollumyňzyň kellseindäki saç bolmadık bolsa, onda biz bir yslyapaň yzynda guş tutjak ýaly bolup barmasak barmazdygam welin, her kimiň Töremyrat mollumyňzyň taň hokga çykaryşyny synlajak bolup, içi byjyklap duransoň, ýadanymyzy-ýaltananymyzy bilmedik-dä. -Nunna aga birdenkä gürrüňini kesdi-de, ýyh-ýyh edip güldi. -Gör-ä bolýan zady!» Goralan göze çöp gaçar» diýilişi ýaly, garagol tüweley yslyapany asmanda pökgi kimin oýnap-gapyp irensoň, Begim agaňyzyň ýataklarynda duran öküziniň şahyna geýdiräýse nädersiň. Der-şor bilen öñki sary gaçan yslyapadan öküziň şahy parran geçdi-de, onuň maňlaýynda hekgerdi duruberdi. Begim agaňyzam ol öküzi gylyçly-galkanly ýanyna baraýmasaň, özür ýanyna eltenok.

Ýogsa-da Begim aganyň şol gyzyl öküziniň dow-dowuny Annak ikimiz hem kän eşidipdik. Şahlary naýza ýaly, gözleri köz ýaly, bu ämärt öküz obada «Men şir ýürekdirin» diýip, dösüne kakyp ýören batyr ýigitleriňem injiklerini saňyldadyp, endamlaryna der getiriber eken. Wah, balyk kimin semiz bu öküzi soýaýsaň, hem-ä eýesine dünýäniň hurrşy boljak eken(tutuş obany çagyryp, toý tutsaňam etden gysylyp ýüzün utanjak däl eken). Galyberse-de özlerine göwni ýetýän batyr-batyr ýigitleriň derisi giňäp, dili kelte bolmakdan dynjak eken. Emma hiç kim oňa dözenokmyş. Asyl ol-a oňa tyg urmak eken, çybyn-çırkeýiň dişlemegini-de rowa görenokmyşyn. Çünkü niredendir bir ýerden satyn alnyp getirilen kepbe ýaly, Gyzyl

han adynam alan bu gyzyl öküz «Duzlujza» obamyzyň iri şahlylarynyň köpüsiniňem atasy eken. Ol ýörite tohumlyk üçin saklanylýar eken. Gyzyl hanyň tohumyndan ýaýran iri şahlylaram öz häsiýeti ýaly bet bolmasa-da, göwresi ýaly kepbe sypatdamış, güýjermenmiş, sagdynmuş. Sygyrlarynyň dagy berýän süýdi bedre-bedremiş. Sagyp-sagyp, elliřiň ýadap gidermiş, emma aňyrda çeşmesi egsilmezmiş, eginleri dyňzaşyp durarmışyn. Ynha, Annaklaryň sygyrlary-da şonuň tohumyndanmış. Onsoň obamyzyň uludan-kiçisi Begim aganyň şöhratman şol öküzini gözleriniň göreji ýaly görýärmiş, öz iri şahlylarynyň serdary hökmünde garaýarmış. Öz malotularyndan süýşüringtilerini öz äpet göwresine görä, dünýäniň zadyny iýýän Gyzyl hana ak ýürekden eltip berýärmişler. Şeýdiläýmese, doýar-doýmaz iýermen öküziň gara bokurdagy Begim agalaryň ýeke özlerine kän eýgerdäýjegem däl eken.

Bir gije Gyzyl han mesligine çydamanmy, ýa obada buka gelen sygyr barmy, garaz, bir söý bilen zynjyryny üzö, ýekän-ýekän aýlanyp ugranmış. Yüpi poturan iri şahlylaram kökeninden boşap, onuň yzyna düşüberipdir. Gyzyl han haýbatly-haýbatly molap, naýza deýin şahlary bilen ýer sürüp «nökerlerini» yzyna düşürip, süýji ukuda ýatan obany basym örüzipdir. Her kim Gyzyl hany tutmakdan-a geçen, öz malyna eýelik edip bilse-da kaýyl eken. Emma Gyzyl han mähnet kellesini talawladyp ýanyndakylaryň ýanynda hic kimi goýbermändir. Şol wagt Begim aga-da obada ýok eken. Goňşy kolhozdaky garyndaşlarynyňka toýa gidipdir. Öküze hic kişi hic hili deprenip bilmänsoň, ahyrsoň maşynly gidip Begim agany toý ýerinden getiripdirler. Gyzyl han Begim aga «Häheýt,çoça, bar ýatagyňa» diýen badyna-da ätmer-sätmer edip öýlerine gaýdyberipdir.

... Beý, Töremyrat mugallym Gyzyl hanyň şahyndan şlýapasyny nä dip aldyka? Begim aga şol wagt öýünde bolmasa-ha şlýapasyn dan tamasyny tala daňandyr.

- Nunna aga, Töremyrat mugallymyň şlýapasasy Gyzyl hanyň şahyndaka Begim aga bir öýündemi?
- Öýündedi, Melejäm. Begim agaňyz Gyzyl hanyň şahyndan ýslaýapasyny aýryp, Töremyrat mollumyňza uzatsa ol almady. Begim agaňyzam ýslýapaný depesi aşyklynyň eti ýaly bölünip

ýatansoň, derdine ýaradyp bilmez öýdüp pikir edendir-dä. » Weý, Töremyrat, ýama saldyrsaň, geýerligi bar-a entek. munuň» diýdi. Töremyrat mollmuňzyam gülüp:» Aý, Begim aga, men ony Gyzyl hana bagışladym, maňa indi ýslýapa gerek däl. Meniň ýslýapam, telpeginem indiden beýlæk, ynha şu bolar» diýdi-de, bir garyş saçlaryny barmaklary bilen darap goýberdi. » Kim medeniýetli bolasy gelse, indiden beýlæk saç goýbertsin» diýip, şol güne çenli saçyny gizläp ýöreniniň sebäbinem aýtdy. Ol saçyny ile görkezmäge utanypdyr. Tüweleý syryny açansoň bolsa, ýüzüniň utanjaňlyk perdesini syraýmakdan başga oňa alaç galmary. Ana, şodur-şodur, şol çekirtgelik ýyly ýaly, obamyzda saçlaklar köpelip gidiberdi.

Bir gün obanyň ýaşululary üýşüp, munuň sebäpkäri, Töremyrat mollumyňzyň başyny syrdyrjak boldular. Emma ol ýaşulularyň teklibine kes-kelläm garşı cykdy. » Saçymy syrdyrp men medeniýetden yza galyp bilmen . Gaýta sizem medeniýetli boljak bolsaňyz saç goýberdiň» diýdi. Şonda ýaşulularyň agzyna zäk atylan ýaly boldy. Töremyrat mollumyňza akyl berjek bolanlaryna ökündiler.

– Ine, deýmurçylar, obamyzda saçlaklaryň taryhyň köpekiş-ä şeýleräk-diýip, Nunna aga Annagyň togalajyk, akja haýwankädä meňzäp duran kellesine ýuwaşlyk bilen pytyladyp goýberdi.

– Bar, Annakguly jan, akylyň kesgir, zehiniň ötgür bolsun.

Annak kellesini sypalap, aýnajygda synlady. Ýyrşardy:

– Nunna aga, men saçsyzam görmegeý oglan ekenim-laý.

– Po-ow, po-ow, Annakguly jan şu adamlaram betgörk etjek bolup saç syryp ýörenendir öýtme-diýip, Nunna aga Annagyň degişmesine çyny bilen jogap berdi. -Hany, indi Annakguly jan, senem gelde sertaraşlyk edip, menem görküme getir-dä. -Nunna aga kellesindäki telpeginini, tahýasyny aýryp, gytyjak saçyny ezmäge oturdy. Annak Nunna aga özüni oýnajak bolýandyr öýdüp, meniň ýüzüme garady. Menem «men-ä bilemok» diýýän ýaly, iki egnimi gysdyn. -Gel, näme öküz biçjek ýaly ýaýdanyp dursuň. !Bolmasada bi sogap işi Melejäme tabşyrýan.

Annak Nunna aganyň çynydygyny indi bildi:

– Nunna aga, men saç syryp bilemog-a. Başarman.

– Ýa, Annakguly jan, «başarman» gepiňi goý. Burnuň aşagy

garalypdyr. Eňegiňe gyl-gymyr çykypdyr. Bu gün-erte senem-ä bu tüýlerden saplanyp başlamaly borsuň. Ýa özüň bir zat etmeseň boljak däl diýip, Nunna agaňzyň yzyna düşjek ýörjkemi. Näme ýaýdanýaň bir ýanyndan şatyrdadyber. Hiç kimem enesiniň içinde saç-sakgal syryp öwrenen däldir. Hany bol!

Nunna aga boýnuna ýüp ýelmeşmez ýaly, ýaglyk orandy. Nas atyp, ykjamlandy.

Annak elini oda basjak ýaly, gorka-gorka sekiniň üstündäki päkini aldy. Az-kem ýaýdanjyrap duransoň, päkini çal sepen myžzyk saçyň üstünden emaý bilen ýöredip ugrady. Emma päki özi bilen tüý alyp gaýtmady. Ýylmanak saçyň ýüzünde taýdy durdy.

Iki büklüm bolup oturan Nunna aga myňnyldady:

– Gasyrak bas, Zannakguly zan.

Annak päkini dözümliräk basyberdi welin, saçlar gopup, olaryň ýeri akjaryberdi. Muňa aşa begenen Annak içki tolgunmasyny saklap bilmedi:

– Eý, syrylýar, syrylýar.

Nunna aga nasly agzyny pakgyldadyp jogap gaýtardы:

– -Züwezeme, züwezeme. Göz zegäýmesin, Zannakguzy zan.

Powestler